

ROLA PORADNI PSYCHOLOGICZNO PEDAGOGICZNEJ W TWORZENIU ŚRODOWISKA SPRZYJAJĄCEGO PODEJMOWANIU DECYZJI EDUKACYJNYCH I ZAWODOWYCH PRZEZ GIMNAZJALISTĘ

1. Zadania Poradni Psychologiczno - Pedagogicznych związane z realizacją orientacji i poradnictwa zawodowego na przestrzeni ostatnich lat.
2. Praktyczne rozwiązania zastosowane w PPP w Wodzisławiu Śl.- realizacja projektu „*W drodze do kariery zawodowej*”:
  - a) warsztaty zawodoznawcze dla gimnazjalistów,
  - b) szkolenie pedagogów,
  - c) szkolenie Szkolnych Rad Pedagogicznych
  - d) program pracy z rodzicami,

Zadania Poradni Psychologiczno - Pedagogicznych związane z realizacją orientacji i poradnictwa zawodowego na przestrzeni ostatnich lat.

Oobecne Poradnie Psychologiczno – Pedagogiczne w czasach przed zmianami ustrojowymi, czyli przed rokiem 1993, funkcjonowały jako Poradnie Wychowawczo – Zawodowe, co wskazywało na niebagatelne znaczenie, jakie już wiele lat temu przypisywano poradnictwu zawodowemu.

W poradnictwie przeważały wówczas formy teoretyczno – badawcze (pogadankowo – testowe) oparte na doradztwie dyrektywnym i konsultacyjnym.

Zmiany ustrojowe przyniosły również zmiany w zakresie doradztwa zawodowego. Zaczęto wprowadzać nowe modele w poradnictwie zawodowym oparte na wiedzy wypracowanej w krajach zachodnich.

Na terenie województwa Śląskiego powstało wówczas specjalistyczne Centrum Orientacji i Poradnictwa Zawodowego, którego pracownicy zostali przeszkoleni w zakresie prowadzenia poradnictwa zawodowego aktywnymi metodami warsztatowymi. Niestety COiPZ nie przetrwało próby czasu i zostało rozwiązane, jednak jego dorobek nie poszedł na marne, a przygotowana do pracy kadra do dziś realizuje ideę rozwoju orientacji i poradnictwa zawodowego w województwie Śląskim, czego przykładem jest nasza Poradnia Psychologiczno – Pedagogiczna w Wodzisławiu Śląskim.

Pracownicy działu zawodowego Wodzisławskiej Poradni z zapałem i energią od lat umacniają pozycję poradnictwa zawodowego na naszym terenie.

Sprzyjało temu przychylne nastawienie ówczesnego dyrektora PPP dr Mieczysława Chęćka, który z dużą otwartością i entuzjazmem promował nowatorskie przedsięwzięcia.

Tym sposobem możliwe było rozpropagowanie wśród uczniów warsztatów zawodoznawczych. W niedługim czasie taka forma pracy stała się na tyle atrakcyjna, że nastąpił gwałtowny wzrost zapotrzebowania na tego typu usługi.

Nauczyciele i wychowawcy będąc nie przygotowanymi do prowadzenia działań z zakresu orientacji zawodowej, a świadomi jej znaczenia, coraz chętniej korzystali z pomocy wykwalifikowanych pracowników naszej Poradni.

Przez wiele lat prowadzone były warsztaty zawodoznawcze dla uczniów klas VII i VIII oraz III licealnych. Później dla gimnazjalistów i licealistów, stale odczuwano jednak niedosyt podejmowanych działań i fragmentaryczność oddziaływań wychowawczych w tym zakresie. Z czasem potrzeby środowiska stały się tak duże, że dział Orientacji i Poradnictwa Zawodowego Wodzisławskiej Poradni nie był w stanie im podołać. Biorąc pod uwagę przydział zadań w ciągu roku szkolnego możemy w ramach PPP przeprowadzić kilkanaście warsztatów dla gimnazjalistów kl. III. Np. w roku szkolnym 2004 / 2005 z usług doradców zawodowych skorzystało 30 % gimnazjalistów klas III, (z czego aż 97 % uznało tę formę pomocy za efektywną). Pojawiła się, zatem potrzeba takiego zorganizowania poradnictwa zawodowego, aby zdecydowanie zwiększyć liczbę młodzieży mogącej skorzystać z fachowej, wieloaspektowej pomocy doradczej.

Jedną z najważniejszych i wręcz przełomowych idei było dostrzeżenie, że **przygotowanie do podjęcia decyzji zawodowej przebiega wieloaspektowo w różnych sytuacjach i środowiskach, a rozwój zawodowy człowieka trwa od wczesnego dzieciństwa aż do późnej dojrzałości. Jego przebieg uzależniony jest od wielu czynników, między innymi od: aktywności własnej jednostki oraz od środowiska wychowawczego, rodzinnego i szkolnego.**

Aby oddziaływania wychowawcze zmierzające do wyposażenia uczniów w umiejętność podjęcia właściwej decyzji zawodowej były skuteczne i skierowane na jak największą populację młodzieży, konieczne stało się pozyskanie do współpracy środowiska wychowawczego, czyli otoczenia ucznia, które może takie oddziaływania prowadzić.

Stąd pojawił się pomysł, aby z powodu braku w szkołach doradców zawodowych przygotować, przeszkolić, a poprzez szkolenia wyposażyć w odpowiednią wiedzę i umiejętności tych, którym najbardziej leży na sercu dobro młodzieży tj. rodziców i wychowawców, pedagogów szkolnych.

Nasza Poradnia wychodząc naprzeciw rosnącemu wśród gimnazjalistów zapotrzebowaniu na poradnictwo zawodowe wdrożyła wieloaspektowy projekt rozwoju poradnictwa zawodowego na terenie powiatu wodzisławskiego: „ *W drodze do kariery zawodowej*”.

Głównym celem tego projektu było przygotowanie szerokiego środowiska wychowawczego do wspierania gimnazjalisty w procesie podejmowania decyzji zawodowej.

Cele szczegółowe zakładały:

- pozyskanie i przygotowanie pedagogów szkolnych do realizowania na terenie szkoły orientacji zawodowej w gimnazjach
- przygotowanie rodziców do wspomagania dzieci w podejmowaniu decyzji zawodowej i kariery zawodowej,
- przygotowywanie uczniów do pojęcia decyzji zawodowej w formie spotkań indywidualnych i grupowych
- przygotowanie szkolnych rad pedagogicznych do realizacji orientacji zawodowej w ramach lekcji przedmiotowych.

Niezaspokojenie potrzeb młodzieży w zakresie orientacji i poradnictwa zawodowego może skutkować występowaniem następujących problemów:

- brakiem zadowolenia z dokonanego wyboru powodującym brak osiągnięć szkolnych prowadzący do osłabienia motywacji,
- zaburzeń zachowania i patologii społecznych,
- niechęci do rozwijania się w danym zawodzie,
- wykonywania zawodu bez zaangażowania, a tym samym słabych osiągnięć,
- trudnościami z utrzymaniem pracy i poczuciem własnej bezsilności.

Realizacja projektu ma za zadanie:

- stworzyć jednolity system oddziaływań wychowawczych w zakresie orientacji i poradnictwa zawodowego,
- rozbudzić świadomość ważnej roli i znaczenia środowiska wychowawczego w przygotowaniu gimnazjalisty do podjęcia dobrej decyzji zawodowej, a co za tym idzie satysfakcjonującego życia zawodowego,
- motywowanie pedagogów szkolnych, wychowawców i rodziców do podejmowania działań na terenie domu rodzinnego i szkoły sprzyjających osiągnięciu dojrzałości zawodowej gimnazjalistów,
- wyposażenie środowiska wychowawczego w odpowiednie narzędzia tj. metody i techniki pracy.

Projekt zakładał wieloaspektowe i wielokierunkowe oddziaływania skierowane na gimnazjalistów celem dobrego i wszechstronnego przygotowania ich do kariery zawodowej.

Praktyczne rozwiązania zastosowane w PPP w Wodzisławiu Śl.- realizacja projektu „ W drodze do kariery zawodowej”:

Wiele lat prowadzenia warsztatów zawodoznawczych dla uczniów klas VII i VIII oraz III klas Licealnych, aktualnie uczniów klas gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych, pokazało jak słabo przygotowana jest młodzież do podejmowania przemyślanych i dojrzałych decyzji zawodowych. Swobodne wypowiedzi uczniów szkół ponadgimnazjalnych demaskują prawdziwe powody wyboru szkoły a tym samym i zawodu.

Wśród najczęściej wymienianych przez uczniów czynników decydujących o wyborze szkoły są: bliskość miejsca zamieszkania a tym samym wygoda, słaba orientacja w ofercie szkolnej, popularność danej szkoły wśród kolegów, prestiż szkoły, sugestie rodziców, rodzeństwa.

Bardzo często właściwe czynniki wyboru zawodu tj.: zainteresowania, umiejętności, predyspozycje, możliwości intelektualne, cechy osobowościowe itp. nie są w ogóle brane pod uwagę. Po latach prowadzi to do frustracji, niezadowolenia, poczucia niespełnienia i rozczarowania.

Dlatego w naszych działaniach postanowiłyśmy nastawić się na odkrywanie prawdziwego potencjału zawodowego młodych ludzi, starając się uruchomić jak najwięcej działań

i sprzymierzeńców w celu właściwego przygotowania młodych ludzi do startu w świat zawodowy.

Nadal na terenie Naszej Poradni prowadzimy warsztaty zawodoznawcze dla gimnazjalistów i licealistów oraz uczniów średnich szkół zawodowych.

Celem tych warsztatów jest: pobudzanie świadomości zawodowej u młodych ludzi i potrzeby poszukiwania właściwego miejsca zawodowego.

Warsztaty nieustannie od lat cieszą się wielką popularnością i zainteresowaniem młodzieży. Przy okazji realizujemy inny cel: reklamowania Naszej Poradni jako miejsca przyjaznego uczniowi, z którego można korzystać również w sposób indywidualny. Proponujemy zajęcia indywidualne aktywizujące wybór zawodu nastawione na pogłębianie wiedzy o sobie i zawodach oraz poszukiwanie swojej drogi zawodowej i planowanie kariery.

Dbamy o to by mieć dobrze wyposażoną Mediotekę zawierającą rzetelne charakterystyki zawodów oraz aktualne informacje o szkołach gimnazjalnych naszego powiatu i powiatów ościennych, szkół policealnych i uczelni wyższych, dlatego zabiegamy o współpracę ze szkołami i staramy się na bieżąco uaktualniać informacje dotyczące zasad rekrutacji, nowych kierunków i specjalizacji. Jest to o tyle trudne, że większość szkół i uczelni nadal nie widzi potrzeby dostarczania nam niezbędnych informacji oraz nie dostrzega możliwości reklamowania się poprzez Naszą Poradnię i to my musimy zabiegać o dostarczanie nam informacji. Na szczęście z roku na rok udaje nam się przekonać do tej inicjatywy coraz więcej szkół, a uczelnie reklamujące się na Targach Edukacyjnych w Katowicach mają już przygotowane dla nas całe pakiety informacyjne.

Aby udostępnić zainteresowanym zebrane informacje od kilku lat prowadzimy *Punkt Informacji Zawodowej*, który jest czynny raz w tygodniu w godzinach popołudniowych w drugim semestrze roku szkolnego.

Każdy, kto potrzebuje informacji o szkołach, zawodach, ścieżkach zawodowych lub chce się skonsultować z doradcą zawodowym może skorzystać z Punktu.

Biorąc pod uwagę ograniczenia czasowe i organizacyjne w pracy z uczniem na terenie Poradni postanowiłyśmy z powodu braku w szkołach wykwalifikowanych doradców zawodowych zaprosić do współpracy pedagogów szkolnych. Wspólnie przystąpiliśmy do opracowania jednolitych, wieloaspektowych standardów pracy z uczniem na terenie szkoły w zakresie orientacji zawodowej, po to by uczeń był dobrze przygotowany do podejmowania decyzji zawodowych.

W ramach cyklicznych spotkań szkoleniowych udało nam się przekonać pedagogów do naszej wizji pracy w zakresie orientacji zawodowej w szkole metodą „małych kroczków”.

Program może być realizowany na lekcjach wychowawczych lub w ramach godzin do dyspozycji dyrektora szkoły. Głównym założeniem programu jest pogłębianie przez ucznia wiedzy o sobie o swoich zasobach, potencjałach, możliwościach i predyspozycjach, aby na bazie dobrej znajomości siebie mógł poszukiwać najodpowiedniejszego dla siebie miejsca zawodowego.

W ten sposób kilkunastu pedagogów wyposażonych zostało w konkretną wiedzę, umiejętności i metody pracy z klasą. Na efekty trzeba jeszcze poczekać, gdyż program jest realizowany dopiero trzeci rok. Widać już efekty pracy, niektórych pedagogów w postaci zgłaszających się do Poradni młodych ludzi świadomych siebie i swoich oczekiwań wobec nas doradców zawodowych.

Współpracując z pedagogami udało nam się jednocześnie zintegrować środowisko pedagogów szkolnych, co wielokrotnie owocuje nowymi atrakcyjnymi inicjatywami.

Jednym z takich przedsięwzięć są *Powiatowe Targi Edukacyjne* od kilku lat organizowane z inicjatywy i pod patronatem Naszej Poradni przy współpracy pedagogów szkół ponadgimnazjalnych, na których gimnazjaliści spotykają się z ofertą wszystkich szkół ponadgimnazjalnych naszego powiatu. W ten sposób szeroko propagujemy wiedzę o ofercie edukacyjnej powiatowych szkół. Z roku na rok coraz więcej uczniów odwiedza Nasze Targi, co świadczy o potrzebie takiej inicjatywy.

Rozszerzanie działań z zakresu orientacji zawodowej obejmuje również nawiązywanie współpracy z nauczycielami przedmiotowymi w szkołach gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych w celu zachęcania ich do propagowania na swoich lekcjach wiedzy zawodoznawczej. Ważne jest, aby pokazywać młodym ludziom jak można wykorzystać wiedzę przedmiotową lub jej elementy w świecie zawodowym.

Kolejnym etapem budowania systemu wsparcia środowiskowego było przygotowanie programu do pracy warsztatowej z rodzicami uczniów klas III gimnazjów.

Zmieniające się realia życia społeczno - gospodarczego, powodują pojawienie się nowych wyzwań dotyczących przygotowania młodego człowieka do podejmowania roli zawodowej -oczekuje się, iż nabędzie on szereg umiejętności: pozwalających mu w przyszłości efektywnie zaistnieć na rynku pracy. Ponadto zmiana systemu edukacji (reforma oświaty) spowodowała wiele niepokoju wśród uczniów i ich rodziców. Pojawiły się liczne pytania dotyczące nowych szkół, profili kształcenia, specjalizacji, oraz wymagań rynku pracy itd. W tych okolicznościach wielu rodziców zastanawia się jak sprostać nowym wyzwaniom i jak skutecznie pomóc swoim dorastającym dzieciom w wyborze właściwej drogi zawodowej. Nasze doświadczenia zawodowe obejmujące liczne kontakty z uczniami, rodzicami

i nauczycielami pozwoliły nam dostrzec nowe potrzeby dotyczące wspierania także RODZICÓW w celu właściwego przygotowania ich do pomocy swoim dzieciom w wyborze zawodu.

Źródłem cennych spostrzeżeń dotyczących stosowania właściwych metod wychowawczych wpływających znacząco na kształtowanie się osobowości dziecka tak istotnej w procesie dojrzałości zawodowej są prowadzone przez nas warsztaty *Szkoła dla Rodziców i Wychowawców*.

Rodzice walczący o byt materialny rodziny zapominają o tak istotnym kształtowaniu osobowości dzieci. Brakuje czasu na rozmowy o sensie życia, wartościach, oczekiwaniach w celu rzeczywistego poznania własnego dziecka. Skupiają się przede wszystkim na akcentowaniu słabych stron, co powoduje kształtowanie się zaburzonego obrazu siebie. Ta sytuacja pociąga za sobą daleko idące skutki dla dziecka, bowiem nie jest ono w stanie realnie spojrzeć na swoje zasoby (zainteresowania, predyspozycje, umiejętności, talenty, zadatki osobowościowe i inne) tak istotne w planowaniu przyszłości zawodowej.

Kolejnym argumentem na rzecz potrzeby wspomagania rodziców są niewątpliwie zmieniające się realia związane bezpośrednio z samą sytuacją wyboru zawodu i planowania kariery zawodowej. W minionej epoce realnego socjalizmu w świadomości społecznej zakorzeniło się przekonanie, że to państwo zapewnia obywatelom pracę, więc wystarczy niewielki wysiłek — ukończenie szkoły. Mimo zmiany systemu i wprowadzania gospodarki rynkowej w świadomości wielu Polaków pozostają nadal przekonania, że to państwo odpowiada za losy obywateli, w tym młodego pokolenia. To może rodzić postawy konformistyczne i minimalizować odpowiedzialność rodziców za podejmowane działania wychowawcze zmierzające do kształtowania dojrzałości zawodowej.

Dziś każdy człowiek sam decyduje o swoich wyborach i sam ponosi za nie odpowiedzialność. Dlatego trzeba w odpowiedni sposób przygotować młodego człowieka by sprostał temu zadaniu.

Konieczne jest więc stworzenie zorganizowanego systemu pomocy, w którym będzie miejsce dla wychowawców, nauczycieli, doradców zawodowych i przede wszystkim RODZICÓW.

Mimo to, że oferta naszej Poradni oraz oddziaływań szkoły w zakresie realizacji zadań dotyczących orientacji i poradnictwa zawodowego jest dość bogata, zróżnicowana i bardziej dostępna nie stanowi nadal pełnego systemu. Nie uwzględniała, bowiem oddziaływań skierowanych bezpośrednio do rodziców.

Wyżej opisane rozważania i wnioski dotyczące konieczności wspomagania rodziców w przygotowaniu młodzieży do podjęcia właściwych decyzji zawodowych skłoniły nas do

podjęcia działań ukierunkowanych na przygotowanie programu pracy z rodzicami. Program „*Wspomaganie rodziców w kształtowaniu dojrzałości zawodowej dzieci w wieku gimnazjalnym*” został zawarty w pracy napisanej w Podyplomowym Studium Doradztwa Zawodowego Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach pod kierunkiem dr Mielimąki.

W ramach tego programu udało nam się przygotować i zrealizować następujące przedsięwzięcia:

- opracowanie programu i scenariusza zajęć ; „*Jak rodzice mogą wspomagać swoje dzieci w wyborze szkoły ponadgimnazjalnej*”,
- opracowanie kwestionariusza dla rodziców badającego poziom dojrzałości zawodowej dziecka w subiektywnej ocenie rodzica,
- przeprowadzenie badań pilotażowych wśród rodziców,
- przeprowadzenie zajęć warsztatowych z rodzicami uczniów klas III gimnazjum,
- opublikowanie materiałów do zajęć warsztatowych w celu ich udostępnienia.

Potrzeba jeszcze czasu by działania związane z budowaniem systemu wsparcia środowiskowego gimnazjalisty w wyborze drogi zawodowej stały się trwałym elementem edukacji szkolnej.

Wejście w życie rozporządzenia MENiS z dnia 7 stycznia 2003 roku w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno - pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach (Dz. U. nr 11 póź. 114), która stwarza możliwość zatrudniania doradcy zawodowego w szkole może przyspieszyć ten proces.

Teresa Jakubiak

Jolanta Józwik

Michalina Kowol

